

הואיל וראוי לדבוק טעון ביטול. ולכך האופים מצות בפסח מבטלים מראש את כל הפירורים הנופלים והנדבקים בכלים (או"ח תס, ג).

ומהר"ם חלאה כתב שבבית [שלא כבעריבה] אינו חייב לבער בפחות מכזית מפני שהוא מאוס ומלוכלך. ולכאורה נראה לדבריו שהוא בטל ממילא. ואעפ"כ במקום העשוי להתכבד ולהתאסף – חייב לבער, הגם שמסתמא אין חשש שמא יבואו לאכלו, אפשר מפני שלא חילקו חכמים בדבר.

'... ולא הארכת לי לבאר דברי אביי דהא במקום לישה והא שלא במקום לישה, ולכתוב שיטת רש"י ור"י – לפי שישאל קדושים הם וגוררין ומבערין כל חמץ הנמצא אפילו כל שהוא, ואפילו אם נדבק בכותלי הבית. כתב זקני רב"ן ז"ל בחיבורו, ומה שנהגו לגרר הכותלים והכסאות שהגיע בהן חמץ קודם הפסח – מצאתי לו סמך בירושלמי' (מתוך הרא"ש).

החזו"א (קטו, יד) העיר הלא לפי הר"ף לכאורה חייבים לבער מן הדין כשלא עשוי לחזק אף פחות מכזית [וגם לאחר הביטול, חייבים לבער מתקנת חכמים]. וצידד שמא נהגו להחמיר אף בעשוי לחיזוק.

ואולם לפי מה שכתב מהר"ם חלאה אין צורך בכך, כי אף בשאינו עשוי לחיזוק אין צריך לבער בבית מפני שהפירורים מאוסים. לא דיבר הר"ף אלא בבצק שבסדקי עריבה שהוא נקי וראוי לאכילה. ולפי זה חמץ שאין בו כזית במקום אחד [שאינו עומד להאסף עם חמץ אחר] והוא אינו נקי, אין חיוב לבערו מדינא אלא ממנהגא (וע' גם ברי"א"ו כאן בשם זקנו הר"ד). אך יש סוברים דוקא בדבוק בסדקים וכד' כנ"ל. ואולם החזו"א נקט (ע"ש בס"ק יג) שלכל הדעות דוקא בדבוק לקרקע הבית א"צ לבער מדינא, אבל בחמץ תלוש שעומד לינטל חייבים לבערו לכולי עלמא אף בפחות מכזית. עוד בדיני ביעור ובדיקת פירורים – ע' במובא לעיל ו.

הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאוכלה – מטמאה טומאת אוכלין. לדעת הרמב"ם (טומאת אוכלין ב, ד), מאכל שנפסל מאכילת אדם אינו מקבל טומאה מכאן ולהבא, אלא שאם נטמא ואחר כך נפסל, לא נטהר. [וכבר העירו האחרונים מהמשמעות הפשוטה של הברייתא. ויש אומרים שמודה הרמב"ם בפת, הואיל וראויה לחמץ בה עיסות אחרות, מקבלת טומאה. אך יש חולקים. ע' חזו"א קטו, ג; קובץ שעורים; אחיעזר ח"ב יא, יא; דובב מישרים ח"א קכת; שבט הלוי (ח"א קנב); אבי עזרי (ריש הלכות חמץ)]. ואין כן דעת הראב"ד (שם) ועוד ראשונים, אלא בכל אופן אינו יוצא מתורת קבלת טומאה עד שייפסל מאכילת כלב. וכן מורה פשט דברי רש"י כאן, שלא פקע ממנו תורת 'אוכל' לענין טומאה כלל. ע"ע בענין זה, במובא לעיל טו:

דף מו

כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק; בפסח דאיסורו חשוב – מצטרף... אם ננקוט שהאוכל מקבל טומאה אף בפחות מכביצה, לא היה צריך להזכיר ענין צירוף לכביצה כלל, אלא בפסח שאיסורו חשוב – מקבל טומאה, ובשאר ימות השנה תלוי אם מקפיד אם לא. אלא שלענין טומאת עצמו אין נפקא מינה אם נטמא אם לאו, שהרי בלאו הכי אסור משום חמץ, לכך נקט הנפקותא לענין לטמא אחרים (עפ"י תוס' שבת צא. ד"ה אי. ע' בפירוט בשיטות הראשונים בשיעור קבלת טומאת אוכלין, במובא בנבחים לא).

בשאר ימות השנה בקפידא תליא מילתא, אי מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה. אף על פי שבבוא הפסח יקפיד על הבצק הזה לסלקו, אעפ"כ אינו חוצץ בשאר ימות השנה.

יש מי שהוכיח מכאן שדבר שאין אדם מקפיד עליו להסירו אלא לעתים רחוקות – אינו חוצץ בטבילה [כגון טבעת הנתונה בבית הרחם שאינה מסירתה אלא בשעת לידה, וכד'] (עפ"י שו"ת זכרון יוסף יו"ד ז). ויש חולקים וסוברים שאף באופן זה חוצץ כדין דבר המקפיד עליו (ע' נובי"ק יו"ד סד קלה ושו"ת חת"ס יו"ד קצב בדעתו). ואת הראיה מכאן יש לדחות שאין הנידון כאן משום 'דבר שאינו מקפיד' אלא הבצק בטל לעריבה והריהו בכלל הכלי ממש, ועדיף זה מדבר זה שאינו מקפיד עליו (עפ"י אבני נור יו"ד רנג, ז). וכ"כ הריטב"א בר"ה כו: בשם הרשב"א. ומסתבר שזה דוקא בשעשוי לחזק הכלי, לכך נחשב ככלי עצמו (כמשמעות לשון הריטב"א), אבל בשאינו עשוי לחזק, אפילו הוא פחות מכזית ובטל במיעוטו ללשון ראשונה, אינו מגוף הכלי אלא כדבר המקפיד. אך אם כן חזרת הקושיא מדוע לא יחשב כדבר המקפיד עליו בגלל הפסח, לאותן שיטות שחוצץ באופן כזה. וברוחק יש להעמיד באופן שלא יהא הבצק ראוי לאכילה בהגיע הפסח ולא יאסר, או בבצק הגילוש במי פירות ולצדדין קתני. או שמא י"ל הואיל ויכול לפגמו במקומו על ידי דבר הפוגם, א"כ אין כאן הקפדה לסלקו. אבל בפסח עצמו חוצץ מצד עצם איסורו, גם אם נאמר שיכול לפגמו, ועוד הלא צריך לסלקו משום מצות 'תשביתו'.

'לגבל ולתפלה... ארבעה מילין...' על גרמי חיוב תפילה בציבור, ופרטי דינים [גדר הדין, חיוב או מעלה; במקום טירחה והפסד ממון; זמן שתש כחו; טיול למקום שאין בו מנין עשרה; ת"ח הלומד עד מאוחר בלילה; הפסק מעיסוקו לצורך תפילה בצבור] – ע' במובא בחולין קכב ובברכות ה. וברין חזור אחר מים לנקיון הידים לתפילה – ע' ברכות טו בסיכומים.

'אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא: ומינה, מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר.' יש מדייקים מכאן לשאר מקומות שנקטו לשון זו 'אפילו...'. – שבדוקא הוא (ע' חדושי הרא"ה ברכות טו; תרומת הדשן עד). ואולם אין הדבר מוסכם בין הראשונים (ע' במובא ביוסף דעת חולין מז. ובספר מגדים חדשים ברכות טו).

'רבי אליעזר אומר: לא תקרא לה שם עד שתאפה. בן בתירא אומר: תטיל בצונן.' יש מפרשים שלדעת בן בתירא אי אפשר לקרוא שם 'חלה' אלא מן העיסה, אבל אם אפה ולא קרא שם נפקע חיובו ושוב אי אפשר להפריש [כעין שאמרו (בחולין קלה). לענין ראשית הגז, לא הספיק ישראל ליתנו עד שצבעו – פטור. וכן בפאה היינו אומרים כן, לולא דרשה מיוחדת מ'תעזוב' יתירא. ע' ב"ק צד]. (עפ"י המאירי [בבאור דברי הר"ף]).

א. יש מפרשים כן בדעת מדרש ספרי זוטא. שמיעטו שם מ'ראשית עריסותיכם' הפרשה לאחר אפייה. ובאור זרוע (רכז) תמה על כך הלא קיימא לן כרבי אליעזר שאמר (להלן) הסל מצרפם. ואולם יש לומר שמדרש זה הולך בשיטת בן בתירא והוא חולק על רבי אליעזר כאמור. [עוד יש לפרש כוונת הספרי-זוטא שמצוה מן המובחר להפריש מן העיסה, אבל בדיעבד אם לא הפריש, מפריש מן האפוי] (עפ"י שבט הלוי ח"ז קעז, ג).

ב. יש מדייקים מלשון רש"י במשנה (וכן להלן מה: ד"ה אמר ליה) שהמפריש חלה לאחר אפיה, צריך להפריש פת שלמה. וכבר עוררו אחרונים על שאין נוהגים כן. וצ"ע (עפ"י שיעורי הגרשו"א).

'תטיל בצונן.' בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג נט) נשאל אודות עיסת מצה שהניחה במקפיא והיא נגלדת לאלתר, האם מותר לאפותה בפסח או שמא היא מתחמצת שם. וכתב שאף על פי שמלשונות רש"י והרמב"ם יש לדייק שהקור הוא שמונע את החימוץ, ולפי זה היה מקום להתיר במקפיא שהוא קר מאד [ואף לפי מה שכתב המגן-אברהם שלמעשה אין לסמוך על הטלה

בצונן, שגם הצוננים השוהים מעט בבית מתחממים – כמובן אין הדבר שייך בנידוננו], אף על פי כן יש מקום לומר שרק מים צוננים שהבצק נמצא בתוכם, הם שמונעים את החימוץ ולא הקור כשלעצמו [וכתב לשמוע כן מתוך דברי הירושלמי].

ואמנם יש מקום לומר שההקפאה המיידית היא עצמה מונעת חימוץ, אך אין הדבר ברור – וכיוצא בדבר נחלקו אחרונים אודות בשר מוקפא ששהה שלשה ימים ללא מליחה, ורבים הם האוסרים [ואמנם שם יש מקום להקל משום שבשר ששהה איסורו מצד חומרת הגאונים], ולכן באיסור תורה של חמץ יש להחמיר בדבר. [ולאחר הפסח שהוא איסור דרבנן, אולי יש מקום להתיר, כיון שיש כעין שני ספקות להקל, מצד הקור ומצד הקפאון, אבל כיון שאין בזה הפסד גדול, יש להחמיר גם בזה].

וצ"ע באופן שנתן העיסה בצונן ומכניס העיסה עם המים למקפא. ומצד הסברה היה נראה שאין זה גרוע מהטלה למים צוננים גרידא, ואולי עדיף מכך. ולפי זה אם קרא שם חלה קודם האפיה ביום טוב, שכתבו הפוסקים (תנו, ב) ללטוש בצונן, נראה שעדיף ליתנה במקפא עם הצוננים מאשר להשהותם זמן רב בחוץ שאפשר שבתוך כך יתחממו, ובמוצאי יום טוב ישרפנו.

(ע"ב) 'אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב'. משמע ששורפה בערב. [וכן משמע מדברי השלחן-ערוך (תק, ד) 'המפריש חלה ביום טוב והיא טמאה, לא יאפה אותה ולא ישרפנה... אלא מניחה עד הערב ושורפה']. ואף על פי שאין שורפים קדשים בלילה – צריך לחלק בין קדשים לתרומה וחלה. וכן יש להוכיח שמוותר לשרוף תרומה בלילה, ממה שאמרו (בפ"ב דשבת) שאין מדליקים בשמן שריפה ביום טוב – אבל בחול מדליקים, והרי הדלקה נעשית בלילה כרגיל. ואכן כבר עמדו בזה הראשונים (רמב"ן רשב"א וריטב"א ור"ן שבת כד: מהר"ם חלאה לעיל ג). וצריך עיון (עפ"י באור הלכה תק, ד). יש להעיר שמפורש ברש"י (מח: ד"ה אמר) הלכה למעשה שאפשר לשרוף בלילה.

'לימא בטובת הנאה קמיפלגי דר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון...' יש להקשות איזו טובת הנאה יש כאן, והלא אין לכהן המקבל מה לעשות בחלה זו, שהרי ביום טוב אסור לבערה ולהנות ממנה בתוך כך, וכישהנה עד הערב הלא היא תתחמץ ותיאסר בהנאה. יש אומרים, הואיל וביד המקבל להטילה בצונן שלא תחמיץ, יש כאן 'טובת הנאה'. ויש מפרשים שאמנם לפי האמת אין כאן טובת הנאה, אך אם נאמר שאינו עובר עליו בבל יראה (כדברי רבי יהושע) ומותר להשהותה עד לאחר הפסח ולהנות ממנה אחר כך, אם כן יש לו טובת הנאה לאחר הפסח, ואם טובת הנאה ממון נמצא זה 'דבר הגורם לממון' משום האפשרות להיות 'ממון' אחר הפסח (וכדלעיל כט) ודבר הגורם לממון כממון דמי ואסור משום בל יראה (עפ"י ברוך טעם; אחיעזר ח"ג א, ה).

'לימא בטובת הנאה קמיפלגי... לא, דכולי עלמא סברי טובת הנאה אינה ממון, והכא בהא קמיפלגי, דרבי אליעזר סבר אמרינן הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא, ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל'. ובן בתירא סובר טובת הנאה ממון הלכך נחשבת החלה כממונו ועובר עליה, ומאידך אין אומרים 'הואיל' ולכן אסור לו לאפותה – לפיכך אין לה עצה אלא להטיל בצונן (עפ"י ר"ן).

– מכאן הוכחה שהמפריש חלה על ידי שליח, יכול להישאל עליה, שאל"כ הלא יש עצה למנות שליח להפרשה, ושוב אינו עובר ב'בל יראה' שהרי אי אפשר לו להשאל – אלא מוכח שבכל אופן אפשר להישאל. וכבר הורה החתם-סופר (בתשובה שכ) שהשליח והמשלח, שניהם יכולים להישאל (עפ"י אחיעזר ח"ב לו, ה. וע' גם בשו"ת דובב מישרים ח"א כז).

עדיין יש לשאול הלא יכול לגדור על דעת רבים שלא יישאל על ההפרשה. ושמה יש לחדש שאין ה'הואיל' סיבה לחייב אלא סימן שאין החלה יוצאת מרשות המפריש לגמרי, ועל כן גם באופן שבפועל אין יכול להישאל עובר עליה. וצ"ב.

בגדרי 'הואיל' ובבאר שיטות הראשונים – ע' בהרחבה בשו"ת שבט הלוי ח"ו צה ובח"א קמו. וע"ע בקובץ שעורים.

'האופה מים טוב לחול – רב חסדא אמר לוקה...' מכאן הוכיחו התוס' (בביצה יב.) שמלאכה שאינה לצורך היום כלל, אסורה ביום טוב מדאורייתא, שלכן לוקה על אפייה מיום טוב לחול [ואף לרבה, לולא סברת 'הואיל' היה לוקה], ומה שאמרו 'מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה גם שלא לצורך' – דוקא כשיש צורך היום קצת.

– כתב המאירי שלכן לוקה, משום שהתראת ספק שמה התראה, לכך אעפ"י שיש כאן ספק שמא לבסוף יבואו אורחים ויוברר שאפה לצורך, אם לבסוף לא באו – לוקה ואין חסרון בהתראתו. [יש סוברים שלא נחלקו החכמים בהתראת ספק בספקות שאינם תלויים במותרה, או בספקות שצד הפטור אינו שכיח כמו החיוב – שאז לדברי הכל התראה (ע' שיטמ"ק כתובות לג.)].

מבואר מדברי המאירי שאעפ"י שהיה אסור לו לאפות מאחר ואין לחוש לאורחים, אם באו אורחים פטור. ולפי זה נראה לכאורה שיש לו לחזר אחר אורחים או עניים, כדי לברר למפרע שלא חילל יו"ט [וכדין המניח מאכל על האש בשבת, שצריך הוא או אחר לסלקו כדי שלא יתבשל. ע' בראשונים שבת ד; או"ח רנד, ו]. וכבר העיר על כך בספר אבי עזרי (יו"ט א, טו. וע' במובא לעיל כט.). ואולם מסתבר אם יאכל בעצמו רק לצורך זה, נראה שלא נפטר בכך כיון שאין זה צורך אכילה.

'הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה'. לא אמרו 'הואיל ואם רצה לאכול מעט או ליתן לתינוק' – כי גם אם יאכל מעט אין הדבר מתיר את האפייה, מפני שכבר אכל את סעודתו ואכילתו זו אינה צורך אמתי אלא כדי להתיר לו את המלאכה, ולא התירו לעשות דרך הערמה כזאת. ואם היינו מתירים לעשות כן, הלא לעולם יהא מותר לאפות ולבשל קדרה שלמה לצורך יום חול [או לשבת, כשלא הניח עירוב תבשילין] או לצורך נכרי, על ידי שיאכיל מעט לתינוק. ולא התירו כן אלא בבהמה מסוכנת, שמוותר לשחטה ולאכול ממנה כזית, משום הפסד ממון (עפ"י שו"ת הריב"ש רנד. וכ"כ שאר הפוסקים. ע' או"ח תקג, א.).

ואם תאמר הלא באמת יתכן שלאחר זמן יחפוץ לאכול כזית פת, ואז הלא יהא מותר לו לאפות, ושוב נאמר 'הואיל' משום אפשרות זו ויפטור? [ואין לומר אין הכי נמי, ונקט אורחים והוא הדין שראוי לו עצמו – שהרי אמרו בפירוש בגמרא (מת.) לאורחין הוא דחזי לדידיה לא חזי, ויש נפקותא בדבר, כמבואר שם] – יש לומר לפי שאין הדבר שכיח כלל, כי אדם יודע בעצמו אם יצטרך אם לאו, הלכך אין אומרים 'הואיל' בכגון זה כמו שכתבו התוס'. ושמה מהתורה אכן לא ילקה באופן שיש אפשרות שהוא עצמו יימלך לאכלה, אלא מדרבנן אסרו אטו פעמים רבות שודאי לו שלא יאכל [ועל רוב פעמים אלו אמרו 'לדידיה לא חזי'].

'מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב, ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמה אמרו אופין מיום טוב אף לחול' – והרי האפייה לחול אסורה מן התורה לפי שיטתו שאין אומרים 'הואיל', הלכך גזרו אף מיום טוב לשבת [אבל לרבה אין לגזור, שהרי גם אם אפה מיום טוב לחול אינו לוקה כי אומרים 'הואיל', ואין בדבר אלא איסור דרבנן] (עפ"י בעל המאור).

יש מי שכתב שלרבה יש איסור דאורייתא, אלא שאינו לוקה. וכבר הוכיח בשער המלך (חמץ ג, יא; יום טוב ג, י) שאינו אסור אלא מדרבנן, כמו שכתבו הראשונים. וע' גם באחיעזר ח"ג סוס"י עא.

- א. וכן נקטו הפוסקים שאינה בטילה ביחוד לישיבה בלבד, אלא אם טח פניה בטיט (עפ"י רמב"ם ב,טו; תשו"ע או"ח תמב, ט. וע"ש במשנ"ב ושעה"צ שצדד עפ"י לשונות הגמרא והפוסקים אם די בטיחת פניה העליונים או שמא טח מכל צדיה).
- ב. לכאורה משמע בגמרא [מקושת אביי: 'תרצת בכזית, פחות מכזית מי תרצת'] שבפחות מכזית מודת תנא קמא שבטלה. ומהר"ם חלאוה פרש מפני שבפחות מכזית אינה ראויה לחמץ בה עיסות אחרות.

ה. עריבת העבדנים שנתן לתוכה קמח בתוך שלשה ימים סמוך לפסח – חייב לבער. קודם שלשה ימים, כבר נתקלקל על ידי ריח הכלי ואינו חייב לבער. אמר רבי נתן: אם נתן לתוכה עורות, אפילו תוך שלשה ימים אינו חייב לבער. אמר רב: הלכה כרבי נתן. אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת.

דפים מה – מו

פה. בצק שבסדקי עריבה – מה דינו לענין חציצה בטבילת העריבה; צירופו לכביצה לטומאת אכלים; הורדת טומאה על העריבה כשנגע בו שרץ?

בצק שבסדקי עריבה, לענין טומאת אכלים –

בשאר ימות השנה – הכל תלוי בהקפדתו עליו; אם מקפיד עליו, שאינו רוצה לקיימו שם – חוצץ ואינו בטל לעריבה. ואם רוצה בקיימו שם – הריהו כעריבה ואינו חוצץ בטבילה (רבא), ושרץ הנוגע בבצק כנוגע בעריבה (רב פפא), ואינו מצטרף עם בצק אחר להשלים שיעור לטומאת אכלים (אביי).

ובימות הפסח אפילו אם אינו מקפיד עליו, תלוי הדבר בשיעור הבצק, אם יש בו כזית אם לאו (כן מפורש בבביתא), ואם הוא במקום העשוי לחזק וכנ"ל; באופנים שחייב לבערו – חוצץ בטבילה. ואם לאו – אינו חוצץ (כן פירש רבא למשנתנו. וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה, וכן נקט המאירי להלכה).

וכן לענין שרץ הנוגע בבצק; אפילו אינו מקפיד עליו, איסורו (בכזית) מחשבו שהרי הוא חייב ליטלו משם לבערו, ולכן העריבה טהורה (רב פפא).

כנוצר למעלה, הרי"ף פסק כלשון אחרונה להחמיר בכזית אפילו במקום העשוי לחזק. ואף על פי שכאן נהפך הדבר לקולא, יש לומר שכיון שלמעשה נוקטים להחמיר באיסור חמץ והריהו נצרך לבער ומקפיד להוציאו, שוב יש כאן חציצה ודאי (עפ"י שיעורי הגרשו"א).

וכן לענין צירוף חתיכות הבצק שבעריבה לשיעור כביצה לטומאת אכלים; בפסח, אפילו באופן שכרגיל אינו מקפיד להסירו, איסורו מחשבו גם לענין טומאת אכלין, ומצטרף להשלים לכביצה (אביי).

משמע לכאורה שחתיכות פרודות מצטרפות לכביצה לטמא אחרים בנגיעה זו בזו, וכן דעת הראב"ד (בהשגותיו על הרמב"ם הל' טומאת אכלין ו,יז). וצריך עיון מדברי הרמב"ם (שם) שאין צירוף אלא אם נעשה גוש אחד (דברי אמת דף קכ ע"א. וע' גם בחדושי חת"ס חולין קיח: שהעיר מכאן. ולהרמב"ם יש לפרש שנדבק בצק לאותו בצק שבסדקים).

צריך עיון, בעברין שאינו מקפיד בפסח לבער הבצק, האם גם בזה אמורה סברת 'איסורו חשוב' (עפ"י שיעורי הגרשו"א).

דף מו

שלב

פו. מהו 'בצק החרש' ומה דינו?

בצק החרש הוא בצק שאין ניכר בו אם החמיץ אם לאו (שמשונה, כחרש הזה שיש לו אזנים ואין ניכר בו אם שומע. לשון אחרת: בצק הקשה כחרש, שאין בו סימני חימוץ (רש"י). ויש מפרשים: שאם תכהו לא תשמע ממנו קול, כחרש. הערוך); –

אם יש עיסה אחרת כיוצא בו, שנילושה עמו וכבר החמיצה – הרי זה אסור. אין שם כיוצא בו – אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: כדי הילוך מיל [עד לשיעור זה מותר. והוא שיעור הליכת אדם ממגדל נוניא לטבריא].

א. שיעור הילוך מיל, נוקטים הפוסקים להלכה שהוא י"ח דקות. ויש שכתבו כ"ד דקות (ע' פרוש המשנה לרמב"ם כאן). ויש אומרים כ"ב דקות וחצי. ואפשר שבמקום הפסד מרובה יש לסמוך על דעה זו, וכל שלא שהה כ"ב דקות וחצי אין לאסור אם לא ראינו בו סימני שיאור וסידוק (עפ"י באור הלכה תנט, ב).

וע"ע להלן מה לענין שהיית הבצק ללא עיסוק.

ב. אף אם לא שהה מיל, אם עיסה אחרת כמותה החמיצה – אף זו אסורה (עפ"י ר"ן; ט"ז תנא סק"ג). ואפילו התעסקו עימה (עפ"י ריטב"א; פ"ח ופמ"ג).

ואולם לפי פירוש הערוך והראב"ד, אם מכים עליה וקולה צלול, אפילו שהה כדי הילוך מיל וחברתה החמיצה – מותרת (עפ"י חו"א קכ"א, טו. וכ"כ המאירי לענין שהיית מיל ולא נתחרש).

פז. א. כיצד מפרישים חלה בטומאה ביום טוב של פסח?

ב. האם עוברים ב'בל יראה' וב'בל ימצא' על חלת חמץ שהורמה ונמצאת ברשותו של ישראל?

א. 'חלה' טמאה אינה נאכלת לשום אדם, ולכן אפייתה אסורה ביום משום שאינה לצורך אוכל נפש. ואם אתה אומר לא תיאפה, הריהי מחמצת.

וגם לשורפה אסור שהרי אין שורפים תרומה וקדשים ביום טוב. ואפילו אם נהנה מההיסק תוך כדי השריפה – אסור, אם מדאורייתא מפני שיעיקר השריפה לא לצורך האדם היא אלא משום מצוה (ריב"א), אם מגזרה דרבנן אטו שריפה שלא לצורך (ר"י).

– כיצד תעשה?

רבי אליעזר אומר: לא תקרא לה שם 'חלה' עד שתאפה. ואף על פי שידוע שאחד מן הלחמים אינו ראוי לאכילה שהרי היא חלה – הלא על כל אחד ואחד אפשר לומר שהוא אינו זה (רש"י). ואף אם נאמר סוף סוף יש כאן אפית פת אחת שלא לצורך, אך הואיל ואם ירצה יכול להפריש חלה מכל פת ופת, הרי שכל הלחמים ראויים לאכילה (עפ"י מסקנת דברי רש"י; רשב"א בתוס' בדעת רש"י), הלכך אין באפייתם איסור.

א. מרש"י בתחילת הסוגיא (לפי גרסתנו בגמרא) משמע שאפילו קראה שם קודם שתאפה, מותר לאפות הכל – הואיל ויכולה להישאל על החלה, אלא שלכתחילה עדיף שלא להסתמך על 'הואיל'. והתוס' כתבו לאסור. וכן כתב רש"י במסקנא (מח).

ב. מפרש"י (ור"ף) נראה שאף על פי שיש בעיסה שיעור חיוב חלה, כשקוראת שם לאחר האפיה צריך צירוף סל. ואילו התוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאין צריך צירוף סל באופן זה, אבל צריך להפריש מן המוקף (= בסמיכות, כשהכל במקום אחד), כשאר תרומות ומעשרות.

בן בתירא אומר: תקרא לה שם חלה בעודה עיסה, ותטיל את החלה בצונן עד הערב כדי שלא תחמיץ. וכשרואים שהמים מתחמים קצת בשהייתם בבית, יזהרו להחליפם במים צוננים (אחרונים, מובא במשנ"ב תנו ס"ק יט).

יש מי שצדד שהטלה לצונן אינה מועילה אלא כאשר המים סובבים העיסה מכל צדדיה (ע' קול גדול יז עפ"י הגהות מיימוניות).

רבי יהושע אומר: לא זהו חמץ שמוזהרים עליו בבל יראה ובבל ימצא [שהחלה אינה שייכת לבעלים, כי טובת ההנאה שיש לו מכה האפשרות לבחור כהן שירצה, אינה נחשבת 'ממון'. וגם אין אומרים הואיל ואם ירצה ישאל על הפרשתו ונמצאת החלה חוזרת להיות שלו], אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה.

משמע שלרבי יהושע, גם אם מחליט לטרוח ולהפריש חלה מכל לחם ולחם, אין התר לאפות מאחר וכעת ישנה אפשרות שיפריש אחד על הכל (עפ"י חזו"א קכד, ע"ש).

רבי אומר: הלכה כרבי אליעזר. ורבי יצחק אומר: הלכה כבן בתירא (מת.).

א. הרי"ף הרמב"ם רש"י ור"י יוסף (בתוס') פסקו כרבי אליעזר, שכן פסק רבי להלכה [והר"י (בתוס' מת.) דחה הראיה]. וכן נקטו הפוסקים למעשה.

וכתבו הראשונים: כל זה אמור רק בחלת ארץ ישראל, אבל בחלת חוצה לארץ תקרא לה שם קודם האפיה כי גם הטמאה ראויה לכהן קטן. אין שם כהן קטן, לדעת הרי"ף והראב"ד לא תקרא לה שם עד שתאפה. ויש שכתבו אף כשאין כהן קטן אפשר ליתן לכהן גדול שטבל לקריו (ע' בעל המאור). ויש אומרים אף לכהן גדול (טמא) על ידי ביטול ברוב (עתוס' ורא"ש). ויש מתירים על ידי ביטול אף לזר. ויש אומרים שבזמן הזה אין מאכילים חלה לשום כהן (ע' בבכורות כו שיטות הפוסקים).

ומפשט דברי רש"י (מת: ד"ה טמא ליה) משמע שאף בחלת חז"ל נוהגים כר"א.

ב. אירע שקראה שם 'חלה' עד שתאפה – תטיל בצונן, כי גם רבי אליעזר אינו חולק על בן בתירא שהטלה לצונן מונעת חימוץ, אלא שלכתחילה אין לסמוך על כך (ר"י רבנו תם ורא"ש; הגהות מיימוניות יו"ט פ"ג; טשו"ע תנו. ב. ואמנם לפרש"י בתחילת הסוגיא (לגרסה דידן) משמע לכאורה שלר"א אם קראה שם חלה יכולה לאפות החלה מטעם 'הואיל', אך לבסוף כתב (מת. ד"ה אבל ושם ע"ב ד"ה אמר ליה) שאסור לאפותה. אלא שיש לדקדק קצת מרש"י (שם בד"ה מילתא) שלרבי אליעזר אין מועילה הטלה לצונן. ע"ש במהרש"א).

ג. כתב הרי"ן (עפ"י הירושלמי): משנתנו מדברת כשכבר גלגל עיסה כשיעור חיוב חלה, אבל כל שלא גלגל אין צורך לכל הנ"ל אלא יחלקנה ויגלגלנה פחות פחות מכשיעור. דעה זו הובאה ברמ"א (תנו. ב.) והגר"א בבאורו מפקפק בזה.

ב. לדעת רבי אליעזר, עובר אדם ב'בל יראה' על חלה שברשותו, הגם שצריך ליתנה לכהן. ולדעת רבי יהושע – אינו עובר.

[טעמו של רבי אליעזר, פרש רש"י במסקנת הסוגיא (להלן מת.) משום שטובת הנאה ממון (וכן דעת בן בתירא, שטובת הנאה ממון. ר"ן). ואילו רבי יהושע סובר טובת הנאה אינה ממון. ולפי גרסתנו (וכ"ה ברי"ף ושר), גם אם טובת הנאה אינה ממון אפשר שעוברים בבל יראה לרבי אליעזר הואיל ואם ירצה נשאל הוא על קריאת שם הלכך נחשב כממונו ועוברים עליו (מן התורה). שער המלך חמץ א, ב – כפשטות דברי הברייטא), אבל דעת רש"י שאין עוברים משום ב"י בגלל האפשרות לישאל, כי סוף סוף עתה אינו שלו (ע"ע בשיטות הראשונים, בשו"ת שבט הלוי ח"ו צה)].

דפים מו – מז

פח. א. האופה מיום טוב לחול – מה דינו?

ב. מהו לאפות ולהכין מיום טוב לשבת?

ג. אפיית לחם הפנים ושתי הלחם – האם דוחה שבת ויום טוב אם לאו?